

ACC. NR. M. 9695: 1-53.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jan-Öjvind Swahn

Härad: _____

Adress: _____

~~Socken~~ Växjö stad

Berättat av: f.d. poliskonst. G. W. Carlsson

Uppteckningsår: 1944

Född år 1877 i Växjö

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

<i>Sligfridsmårsonen a den.</i>	<i>s. 1-32.</i>
<i>Skultiver.</i>	<i>s. 33.</i>
<i>Affärs gator, affärer och handlande.</i>	<i>s. 35.</i>
<i>Gärdfarihandel och "steppar grabbar."</i>	<i>s. 53.</i>

ACC. N:R M. 9695: /

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sigfridsmässomarknaden.

Sefframässe, det var den femtonde februari, eller egentligen var det förstås så att det var den veckan då den femtonde februari inföll.

En soldatvakt uppehöll ordningen, och de marscherade tre och tre i patruller på gatorna.

En magistrats- eller borgerskapsperson ropade ut marknaden på måndagsmorgonen.

Se förr var alla darna liksom likvärda, det var före nit tiotalet, för sen blev det bara två dar. Och de sålde hemvävnad och hemslöjd på tisdagen, marknadsaftonen. Då var det inte frimarknad, utan var och en av dem som var där och sålde, han måste ha ett intyg som skulle vara utfärdat av respektive kronolänsman eller stadsfiskal.

På onsdag däremot, då var det frimarknad, och då fick de sälja allting som kunde säljas, utom sprit förstås.

ACC. N:R M. 9695:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sigfridsmässomarknaden var på sin tid den allra största skinnmarknaden här i landet. År 1898 så var här en representant för Lloyd och han köpte upp skinn för en och en halv million kronor. Omsättningen den gången var väl åtmisntone en två och en halv millioner kronor skinn. Den där representanten för Lloyds, det var en gammal och fin gentleman med kritvitt hår och vita vackra mustacher och dessutom hade han med sej några andra ombud, och de fick väl sköta det mesta utav hans uppköp skulle jag tro. Den näst viktigaste skinnmarknaden förr i tiden var den som de höll i Karlstad. Och så var det den i Örebro förstås men den var inte så stor. Skinnmarknaden börjar fortfarande på tisdag, och så tror jag det var förr också. De höll till där de är alltjämt, där framför stadshuset, numera är de förstås mera koncentrerade till den sydvästra delen utav stortorget.

ACC. N:R M. 9695:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sigfridsmässemarknaden.

Det viktigaste var ju egentligen marknaden med skinn och den är ju kvar än på första dan av de två som är kvar nu. De som säljer skinn de har inga stånd och står inte stilla utan de går kring på torget med de här skinnen och har dem i buntar över axlen eller över armen och det är ett väldigt bytande och köpande, jag vet inte hur många gånger ett skinn kan byta ägare en sådan dag, och de skinnen som de har det är huvudsakligen viltskinn ifrån Kronobergs län, där är både vinterrävar och mårddår, uttrar, grävlingar och alla möjliga andra. Jaktsäsongen är ju mest på vintern, och är slut innan mässan börjar.

De provar kvaliteten med att lägga skinnets över armen och låta det rinna över den liksom. Och så håller de det upp i en båge mot ljuset för att kunna se hur hårena faller så att säga.

ACC. N:R M. 9695:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När de spänner upp dem för att de ska torka, så kallas det för att de tanar dem.

De stadsborna som drev någon rörelse av nått slag, de förberedde sej för marknaden med allehanda inköp, och kafeerna bakade flere dar i förväg en mängd olika läckerheter. De som hade bostäder till att hyra ut, de ställde sina rum i ordning och där fick sen marknadsfolket ligga ganska så primitivt, de fick ligga "skavfytters" eller i huller och buller på golvet, gubbar och käringar låg där om varandra, pojkar och flickor.

På torget där satte de opp marknadsbodar, som ägdes utav borgerskapet, och om borgarna inte begagnade några bodar själve, så hyrde de ut dem till utsocknes handlare. Hela natten före "märken" gick där ett lag med gamla gubbar uppe på torget och spikade och byste och satte upp de här skjulena, nej förresten, de stod allt färdiga redan på

ACC. N:R M. 9695:5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

lördagen, för det fick ju inte vara ett sånt bankande på söndan, det är så klart.

De här bodarna ställde de upp i stora kvarter med gator imellan. En del utav dem hade varit grannna och rödfärgade en gång i tiden, med de fleste var rätt illa medfarna och lea. De hade tak över och de var gjorda av skiftesvis lagda bräder, och så låg där ett par plankor och bildade en takås. Där var ingen dörr, utan de fick hoppa in där bäst de kunde.

Så var där några lösa lemmar som det gick att haka på innanför i öppningen, och sen kunde resten stängas genom att man fällde upp disken och sen stängde för den med två grova lemmar. Dessutom så skramlade de ihop till en nattvakt utanför polisen, som fick gå där på toget om nätterna för säkerhets skull. På min tid vill jag minnas att det var Svarvare Pettersson, och han fick då nån krona natten. Över resten utav året så förvarade de bodarna här ute på

ACC. N:R M. 9695:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

väster i Ekströmmalagården, den hade varit Ekströms, för han hade haft arrendejord härute. En del hade sina i Baumgartens lagård och flere utav borgerskapet hade väl sina bodar i vars och ens fastighet. Var och en borgare hade sin egen utsatta torgplats, där han fick hållas med sitt stånd, och var nånstans det var, det kunde man se på en karta över alla deras lägen. Där var väl gott och väl ett hundratal. De stod i fyra kvarter, så att bodarna bildade ett kors med dubbla rader utav bodar. I de hörnen som bildades på så vis, där placerade de sådana som inte hade några bodar, det var kopparslagare och slaktare och gummor med mattor eller kakor och en hopar andra. De som hade bodar, det var mest sådana som sålde korta varor eller galanterivaror, guld och silver till exempel. Jag minns åtmisntone två guldsmeder, Ahnström och Hentzell hetade de, de hade stånd i min barndom, och så var där stånd för dem som sålde konfektyrer, och de var mest hemma-

ACC. N:R M. 9695:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bakade. Det var inte förrän på nittitalet som det började komma hit maskinkonfekt, och de som började med den det var Ljungs och Cloetta. De hemmagjorda karamellerna hade deviser och papper och änglar på sej.

Så var där folk som sålde gipsgubbar och allt tänkbart annat, stickade täcken, filter, trikåvaror och leksaker, papperskrams av alla möjliga slag, och så var där såna här vandrande italienare med visselpipor och granna ballonger och de slokade minsann som en trase på golvet nästa morgon, så det blev gråt och tandagnisslan, men jag

minns det var en greve som kom in en gång till torget och gick fram till en sån här ballongförsäljare och tog fram sin pennkniv och så skar han av snörena till ballongerna så att de for upp i luften allihop. Italienaren han började såklart att beskärma sej och ropa på Jesus Kristus och aloa, men greven betalade honom vad de där kulorna var värda, om italienaren fick säga det. Men så tittade han på

ACC. N:R M. 9695:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

de uppsläppte ballongerna, och hade visst väldigt nöjsamt när han såg hur de sprack en efter en när de upp på en tillräckligt stor höjd.

En sån här bod, den tror jag kostade cirka fem kronor på sjutti- åttitalet. Men om det var inklusive fri uppsättning, det vet jag inte säkert. Det var utsedd en marknadsföreståndare, som han kallades, ibland borgarena, och den han skulle tituleras ålderman, och det var till honom man skulle hänvända sej i alla de ärenden som hade med marknaden att göra. Den förste jag kan minnas som ålderman, det var Sjöborg. De här som satte upp

bodarna, det var ett gäng med gamla gubbar, som hade gjort det i så många Herrans år att de kände till bodarna så vä att de visste precis på decimetern var nånstans de olika bodarna skulle stå och vems de var och de kunde säga precis till vilken bod som varje plankor hörde, och det tyckte nog en utomstående var ett riktigt mysterium, för de förvarades

ACC. N:R M. 9695:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

huller om buller.

De går kring och tar opp en platsavgift utav marknadsförsäkjarena och den ska tillfalla borgerskapet, och den går de kring och tar opp än i dag.

Fordon hade förstås alla bönderna, som kom till märken, och de stälde de i något av de fria hörnena på torget, och de som hade kött med att sälja, de lade en planka övervagnskorgen, och den hade sen bonnen till disk när han skulle stycka kalvaskankarna eller vad det nu var han hade att torgföra.

Det värsta problemet det var kanske frågan om att bereda husrum för allt folk som strömmade till Siffremässemärken och de ~~xx~~ brukade ofta att skriva långa tider i förväg till hotellet och pensionaten och dessutom var det ordnat så att den som hade något rum till övers där han kunde hysa mån tillfällig gäst, han anmälde detta till stadsho-

ACC. N:R M. 9695:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tellets portier, och när det så blev fullt på hotellet, så kunde portiernehänvisa till de här olika adresserna han hade fått. De som på det viset hyrde ut rum, de fick så där en och femti för varje natt per gäst, om värden släppte till linne och allt annat som hör till. Eljes räckte det med en sjuttifem öre eller en krona.

Klockan sex på måndamorrönen öppnades marknaden, och sen fick den hålla på varje dag ända till klockan sex på kvällen, men det var ju bara handeln på torget som upphörde i och med detta timplag. För sen började det roliga riktigt på allvar med riktiga karnevalsuptåg och vippekrig och visselpipetjut och stundom utartade det hela till den verkliga karnevalen, och polisen var hela tiden i flitig verksamhet, vill jag lova.

Under marknadsdagarna serverade de mellan åtta och nio på morgonen smörgåsar och sprit till frukost, och sen

ACC. N:R M. 9695 ://.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var det obegränsad spritföljning hela dagen till fram mot klockan åtta i de enklare lokalerna och till klockan elva på förstaklassrestaurangerna, men då hade de väl i allmänhet försett sej med sprit så det kunde förslås tills de gick någon gång vid två eller tre på natten för att sova ruset av sej till nästa dags supande. På sina håll tog de resande upp folk och dessutom sprit och dylikt och söp sen bra och vid de tillställningarna gick kortspelets poänger bra höga. Jag vet särskilt en kamrer här i stan som hette V. Han ägde en gård vid nuvarande Kronobergsgatan nr 20, men den lyckades han att spela bort på en natt, och inte bara huset, men han gjorde av med hela möblemanget och lösöret och linnet och bohaget, och de lät inte ens hans stackars hustru få behålla sina brudlakan en gång. Det var förresten en som hetade Stenlund som vann hela rasket. Men den han var i sin tur ut-

ACC. N:R M. 9695:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

satt för otur en annan gång, och då förlorade han allt han ägde nästan. Han satte sin stora gård Tuvan på ett kort, och förlorade det. Det var den jorden, som numera utgöres av Teleborgs slotts ägor. Jag skulle tro att det kunde röra sej om en trettifem eller kanske förtitusen kronor den gången, och det var väl på en höft vad den andra gården gick för också, skulle jag tro.

Till marknaden kom det både utlänningar - där var såväl engelsmän som tyskar och ryssar utom alla de många italienarena och andra kroknäsade individerna - och långväga pälsjägare, där var jämtlappar som saluförde fruset renkött, och en stor myckenhet utav affärsmän från andra städer och orter, där var naturligtvis många framstående representanter för industri och hantverk.

Skor och tofflor kom mestadels ifrån Kumla, och de flesta handskmakaeriprodukterna härrörde ifrån Örebro. Här var

ACC. N:R M. 9695:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tillexempel en handskmakare Ekman, som hade för vana att alltid supa sej riktigt ordentligt full en kväll utav de sex som mässan varade. Men han gjorde det bara en kväl och resten var han minsann nykter. Så kom det en hel del vävnader i/ från Marks härad.

Folk ifrån närmare trakter de hade hemvävda lakan och handdukar, och så var de de som hade med sej lin som var brytit och rötat så att det kunde spinnas, men även var där folk med spunnet garn, och så förstås alla de vanliga torgprodukterna fastän i större mängder än under de vanliga torgdagarna, matvaror och slikt. De olika varuslagen hade man i olika kvarter (Se skiss?)

En massa folk var där som hade olika nöjesartiklar att lura på folk, och de sprang runt på torget och prackade på drängarna sina olika artiklar, ballonger och gummibollar i snören och allehanda saker som kunde åstadkomma ett praktfullt ljud.

ACC. N:R M. 9595:14.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Klockor såldes utav klockjudar, som gick omkring här och gjorde goda affärer. Den mest kände det var väl Nissalowitzsch som kom nere ifrån Malmö, och han gick runt och hade en stor väska framme på magen, och han hade sin måg med sej och de gick kring till och med på restaurangerna och matställena och sålde och det att de gjorde rätt så goda affärer det berodde kanske mest på att de på den tiden var ensamma om att säljaklockor här i stan, för de urmakarena som då för tiden fanns här, de sålde inte några klockor utan bara reparerade. Utanför Gästgivaregården där gick de bland träna och bytte klockor och lurade varandra så gott de kunde och körde upp de som inte hade så gott förstånd. Därför kallades den lilla backen där är för Klockebacken. Då var där ju en krog, och så var där en pissoar utav järn, och den var så att säja centrum för det hela.

ACC. N:R M. 9695:15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Många var det också som gick runt bland folket och sålde käppar som de hade i buntar, och där var en som hetade Pettersson och den han var så tjock som en olycka, och hanses käppar de var skurna i naturen och sen var de uppiffade med röda och gröna spiraler och krumelurer och en del var kanske också litet finare med doppsko eller glödritat handtag på.

Tumanna, henne jag väl berättat om förut, ja jag kunde väl tro det, men hon brukade stå där uppe och sälja smörgåsar vid marknaderna såväl som eljes.

Så var det gummor med kakor. Där fanns åttaöres kakor, som var försedda med ett hål i mitten, och de skars i fyra delar. Såna hade Tumanna och då bredde hon smör på såna fjärdedelar och la på en skiva korv och tog åtta öre för en sån smörgås.

Ett annat sätt att äta, det var förstås att söka upp nått

ACC. N:R M. 9695:16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

utav de många matställena. Ett som var mycket populärt
det var hotell Wetterhall i sandgårdsgatan, jag tror det
var nummer nio, och där fick man under marknadsdagarna
fyra köttbullar, rikligt med sås och sex potatis och
smör och bröd och ett stop med gott dricka för trettifem
öre. Så var det Iboms och Bergkvists, där drätselkontoret
är nu för tiden, och så förstås Gästgiveriet, där maten
väl kostade minst femti öre, men det var med sprit till
inberäknat i priset. Fru Söderbom hade också billig mat
liksom Märta på Klostergatan 10 och många till. De som va
riktigt ekonomiska utav sej, de hade tagit med sej fläsk
och grovt bröd och sen satt de på sin skjuss och åt.
I somliga stånd så sålde de kaffe, det var slätt bara,
och så läskedrycker om man hellre ville ha det. Det fanns
en del läskedryckskrogar, men läskedryckerna hade inte
kolsyra där. För attdet skulle verka litet aptitligare på

ACC. N:R M. 9695:17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gästerna, så tog de ett halvstop gammalt lageröl och häv-
de i saften, så att den började att bornera litet grand,
och sen var limonaden färdig.

En del, åtminstone de som sålde leksaker och blitet grand
glänsande föremål, de ropade högt till de förbigående,
och om det då var nån som stannade och tittade efter, så
flödade berömmet, som om det aldrig skulle ta slut. Min
fader skulle till att köpa sej en rakstrigel, och han vil-
le han en sådan ~~en~~ som hade läder på den ena sidan och
sån här sprutslang på den andra sidan, för det tyckte han
var det bästa. Men så kom han till en knalle som hade
rakstriglar. Men denne ville bara sälja sådana som var
av bara läder, och några andra hade han förstås inte, och
när han då skulle försöka få far till att köpa en sådan
som han hade, så fick han ta till att försöka lura i far
att de där striglarna som hade sprutslang på ena sidan,

ACC. N:R M. 9695:18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

dem skulle man akta sej för, för de barax skar bort stora bitar av eggen på kniven, det visste han sedan gammalt, nej tacka visste han såna utav bara läder, det kunde vara nått att ha det.

Och så var det ett förfärligt prutande, det hörde till. Var det en sak som kanske kunde vara värd en krona, så ville man ha mnst två, och därför sa man att den kostade åtminstone treåfemti. Så började kunden att pruta, och då förselsog han väl ungefär hälften, men då gav den som sålde bara med sej så där en sjuttifem öre, och så blev det nya förslag och nya erbjudanden, och så ändades det hela med att man enades nånstans kring enåsjuttifem. Och om man inte ville ge det minsta som knallen eller jüden ville ta mot, så kunde det hända att man, när man vände honom ryggen och gick till en annan, fick den slängd efter sej, den saken som man skulle köpt, och sa skrek

ACC. N:R M. 9695:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

knallen: Så ta den då för faen ! Och så betedde han sej som om han nu förlorade ett par kronor på affären, fastän han nog för det mesta tjänade både hundra och flera procent.

Man kallade alla marknadshandlande för knallar, var de sen än kom ifrån.

Så var det en del handel med kor och hästar och oxar och en och annan tjur, men däremot handlade man inte med grisar eller andra smärre djur. Den handlen den drev de nästan varsomhelst och närsomhelst, men egentligen så höll de till med den på Oxtorget här i stan. Först så höll de till i fria luften, men nån gång ungefär 1888 blev det byggt stora stallar där och det var naturligtvis till stor hjälp för de stackars djuren, som ju inte hade det för varmt i vittⁿternätterna. De där stallarna används inte längre.

2. st. 1. 1888

ACC. N:R M. 9695:20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En hoper hästskojare kom det förstås alltid till markna-
derna, det var både tattare och andra från mellertsa
Sverige, som sökte sig hit med sina ljusskygga ärenden,
och kunde väl alltid lura nån full bonde. De tog en
näve varghagel och slog i öronen på hästarna, och när de
slog mot trumhinnorna på dem, som blev de förstås rädda
och stegrade sej och vart som vilda, och ju mer de
illfänades, desto värre skramlade det, och dessa hästrna
såg naturligtvis sjusärdeles ystra ut. Och om krakarna
var magra så gav de dem kalk, så svällde magarna opp,
och om de där varghaglena kanske inte var så bra eller
bönderna hade lärt sej det knepet, så gav de hästarna
arsenik eller stryknin eller helt enkelt bara stryk för
att de skulle bli ystra. Arsenik kallade de för merkurje
(Accent som i "allena").

Stadens ungdom kom nog ganska mangrant till torget om

ACC. N:R M. 9695:2/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kvällarna, och de kom väl mest dit för att titta på lantfolket, men de beblandade sig inte så mycket med drängarna. Förr hade skolorna fritt, och det var nog mest för att inte barnena skulle behöva störa sej med lantungdomen på vägen till och från skolan. Det var väl bara onsdagen, den egentliga marknadsdagen, som de blev fria, för se, sen så tunnade ju besökarna av så smått, och riskerna blev mindre.

På landet, där räknade de långa tider före dagarna till marknaden, och då skulle de träffas, och då passade de oftast på att göra begåvningsinköp, och då köpte de som så behövde, vigselringar eller förlovningsringar, och presenter till varandra, bosättningsartiklar och sånt. Men det var förstås kanske mest på höstmarknaden, när jag tänker efter, som de gjorde sina begåvningsinköp. Men det förekom förstås såd na även vid de andra marknaderna,

ACC. N:R M. 9695:22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

det är så klart.

"Nu ä de bara i da å i måren me - sen ä de hultemärken"
(Accent som i "salt och péppar"), så kunde de säja.

De verkliga marknadsnöjena, de var på ridhuset, och så
på endel gårdar, där det var plats nog för en skjutbana
som på Bäckgatan 12, där de alltid brukade ha någon
sådan billig förlustelse.

Och likadant var det Bäckgatan 3, där hade de en karusell
år 1898, och eljes var där en skjutbana.

Och andra såna gubbar kunde hyra en ledig butikslokal,
som var lagom lång, och där stannade han sen ofta kvar
resten av vintern.

Karusell var där i ridhuset, och en var på Västra Torget,
en cirkus kom ofta i samma veva, och då brukade den i
första hand hyra in sej i Ridhuset, om de inte själva
hade tält med sej som var större. Det var på nittitalet

ACC. N:R M. 9695:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

såna cirkusar som Bechetow och Salomonski, Schumann och Madigan. Bechetow, den var rysk den, medan Salomonski var dansk.

Menageriet det låg mittemot, på en liten slätt snett mot Ridhuset, och där var ett tält, med en stor kamin i, och närmast den där var de tropiske djuren, och de frös i alla fall, och längre bort från kaminen var de arktiske djuren, och de hade det nog bra varmt ändå. Jag minns en gång och då var där isbjörn, vargar, vanliga björnar, apor och hyenor och schakaler.

I lokalen Bäckgatan 12 var där en Kasperteater, och så var där en kraftmätare ihop med en massa annat tingeltangel. Jag försökte en gång en sån där apprat, det var år 1896, och då kom den där klompen nästan ända upp, men så tog jag en klubba som var litet större från en dansk som stod bredvid, och så drämde jag till med den så att

ACC. N:R M. 9695:24.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

apparaten spårade ur och tog klockan med sej och flög en lång bit. Då blev det ett väldigt jubel frånskådarna som stod ikring.

Så hade de olika spel, plåtkastning, ringkastning, lyckohjul och annat sånt otyg på gårdarna och vid ridhuset.

Karusellägarna hade förstås alltid en del sånt ihop med karusellen. Vaxkabinett var ganska vanliga, och det första som jag kan minnas det var Büringers det. Tysk var han förstås. Han hade ett anatomiskt museum, och där var både Jack the Ripper och ett prov på könssjukdomarnas

verkningar och allt annat sådant som kunde vara lustigt att se. Där var kejsar Wilhelm som prins som står och tittar vid Kaiser Wilhelm den förstes dödsbädd och bredvid står Bismarck och ser butter ut. Och så var där några levnadströtta som hade bundit sej samman med ett per och som skulle kasta sej i vattnet och dränka sej, Nordenskjöld på Polarisen och så det där anatomiska museet med exempel

ACC. N:R M. 9695:25

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

på de förbrända lemmarna på ett lik som varit med vid en eldsvåda eller utrunna inälvor eller könsorgan och -sjukdomar. Men det var bara för vuxna. Så var där en scen med likplundring, där satt några med en kvistsax i handen och klippte av fingrar på lik, som de grävt opp, då knogarna var för oppsvullena på likena.

Så var där en del tittskåp med olika panorama i, det var Gentoftaolyckan i Danmark och annat, panamakanalen eller liknande saker. Och kanske ett och annat lätt klätt fruntimmer. Det var en professor le Fort som gick ikring med sådant.

Fonografer, det var allt en sensation det, den var så förnämlig, att apparaten förevisades på stadshussalongen, men så hade den ju varit förevisad vid hovet också. Det var en sån där edisonsk talmaskin som kom hit 1887. De som prövade den fick tala in en rulle, och sen fick de efteråt höra den spelad och återge deras egen röst. Det var

ACC. N:R M. 9695:26.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en borgare här som hade en anatanonist i staden, och han passade på och talade in en bit där, och det var Du gamla du fria eller någon annan fosterländsk sång. Men så var där en bit kvar på rullen då, han sjungit till punkt. Då passade han på och sa: Skräddaremästare Hjelmberg, han är en opålitlig person, som aldrig håller sina givna löften. Det blev förstås en stor skandal, och tryckaren Lundström, som samlade kuriosas, passade på och skaffade sej rullen i fråga.

En mängd ⁵musikanter och akrobater uppträdde på gårdarna och vissångarna, de fick bara gå på gårdarna, och fick inte vistas på torget. De spelade väl oftast dragspel. En av dem var en invalid från kriget 1871, och han var klädd i en fransk löjtnantuniform, och hade träben. Han fick pengarna i sin uniformsmössa, som med tiden blev ganska så illa medfaren. Men bland de här musikanterna fanns

ACC. N:R M. 9695:27.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

där förvisso många förmågor. En högre klass var det förstås som företrädde utav Elis Sundelin som uppträdde på stadshussalongen och var en ganska god kulpettsångare. "Gardistens glädje den är klen, det får han allt probra..." och andra visor stod på deras repertoarer.

Alltid var det teater, och den var då uthyrd hela veckan och gav flera föreställningar var dag, och de olika sällskapen drogs om den långt i fröväg. Vid sekelskiftet var det oftast Textorius-Gardt som hyrde teatern och de hade sådana slagnummer som "Förgyllda lergöken", men på åtti-talet var det ofta finare operasällskap, en gång operan Faust. Och så var det Selander, Ranft, Hillberg och andra kända sällskap. Ofta hade de verkligt fina pjäser, även klassiska pjäser.

Stadens ordinarie ordningsmakt brukade under marknaderna bliva ordnetligt förstakt. Fram till 1885 var det trupper

ACC. N:R M. 9695:28.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

från Kronobergs regemente, men sedermera brukade ploisen räcka till, om blott alla extra poliser och vakter mobiliserades.

Soldatvakten var i allmänhet mera till besvär, när kvällen nalkades, för soldaterna träffade på bekanta och sockenkarlar och söp sej ordentligt fulla och så fick stadens polis mana in den tvivelaktiga hjälpen i arresten, som var överfull demförutan. Stölder var mycket vanliga och ficktjuvarna flockades kring stånden, och där var särskilt en som var mycket styv och känd, som hette Ramkvillejohan, och en annan typ var rara gummor, med schalletter och spånkorgar och schalar, men som inte var fullt så rara när det kom till kritan, utan riktigt slipade ficktjyvar.

En formlig ficktjyvskuhgatrio kunde man säga att de tre sluga individerna Westermarck, Rosén och Raab utgjorde,

ACC. N:R M. 9695:29

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och de underlät aldrig att besöka en marknad i Växjö, men det var bara sällan man kunde ta dem på bar gärning. Det gjorde jag däremot en gång med gammal kvinna, men när jag hade tagit henne i hampan och skulle ta henne till arresten, gjorde hon först våldsamt motstånd, men sedan, när hon fann sig ohjälpligt fast, följde hon med en bit. Men sen ville hon kasta vatten, och det var jag dum nog att låta henne få göra, men just som hon skulle smita tog jag henne igen och då kastade hon iväg portmonnän men den hjälpte ett par pojkar mej med.

Disponent ~~Krok~~ på Kallinge, han förlorade en gång 900 kronor på tjuveriet. De hade en ring med en kniv i, och med den kunde de skära upp kostymerna! Det var en Jönköpings-
^{bo}ho här som hette Hall, som sålde pinnstolar, och han hade 9500 kronor insydda nästan vid skjortan, men de skar sej ända in utan att han märkte något och tog dem. Ett par

?

ACC. N:R M. 9695:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

styva käringar från Vankiva i Kristianstads län kom också hit en gång, men de blev ertappade.

Marknaden slutade lördag kväll klockan sex. Stånden rev de sedan på månadgmorgonen och det gick med en jäkla fart vill jag lova. Torgets rengörande sedan efter marknaden var utlämnat på entraprenad - Carl Kristoffersson hade det några år - och där gick då en del gamla gubbar och sopade och gjorde fint, det var samma lag som brukade gå där och luka gräs när det var fältsten på torget.

Åkaren Johan Svensson lejdes utav entreprenören till att köra bort hö och slikt och detta la han i en kompost tillsammans med annan gödsel, men det som inte dög till gössel det forade han ut till avstjälpningsplatsen där nu kasernen är, men sedermera till den plats där det nu är transformatorstation, ute i västra Mark.

Stadens handlare och hantverkare for ofta till andra

ACC. N:R M. 9695:3/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

städer, till exempel mösstillverkaren Lindberg, till exempel
~~el~~ till lövmarknaden i Karlskrona, och dit for det också
en massa Pinnakadetter, som de kallades, det var såna
som sålde sockerpinnar.

Sommarmarknaden den var bara en enda dag med marknadsaf-
ton före. Då var det mest kommers med kreatur och slöjd-
artiklar. På höstmarknaden var det grönsaker, frukt och
bär, rotfrukter och andra lantbrukets och trädgårdens
produkter.

Sommarmarknaden inföll i den veckan, då den femtonde juni
var. Det var tordagen. Och onsdagen var marknadsafton. Då
var det alltid en del karuseller och skjutbanor. Den bör-
jade ungefär som den ville, nån gång på sjutiden på mor-
gonen. Det var soldatvakt i stan då med, men det var bara
tre man och en korpräl. Vid sigfridsmässemarknaden var
det sexx man och en korpral. Vid sommarmarknaden var

ACC. N:R M. 9695:32.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

där alls inga bodar på torget, utan de som ville ha något stånd för sig och sina varor, de fick ha med sig några slänor och en bit tälduk och spika hop dem bäst de ville och kunde på morgonen. De flesta hade bara ordnat med ett par bockar som de lade ett par plankor på så att de fick ett bord att rada upp sina saker på.

Höstmarknaden i sin tur, den inföll i den veckan som var då den femtonde oktober var, och det var onsdagen som var den riktiga marknadsdagen och så var det förstaså före 1883, att de började redan på tisdagen med en marknadsafton. Jo, det var tisdag och onsdag vid sommarmarknaden också, det var så vid alla marknaderna, och det är ju så fortfarande med Sigfridsmässemarknaden.

Auktioner.

Auktionerna förr, de ombesörjdes utav auktionsverket.

Det var den illiterate rådmannen som skulle stå för detta, men för det mesta så brukade han att låna ut detta jobb. En var där som hette Ekström, och han var särskilt känd för att det gick så raskt undan.

I de älsta tider så kungjorde de auktionerna så att det var en som gick runt och skramlade i en klocka och läste upp kungörelsen på torget och litet varstans.

Lokalen för auktionerna var till år 1890 det västra spruthuset där de hade lager och förevisning i andra våningen, och så var försäljningen på planen utanför, men de flyttade sedermera till det före detta brännvinsmagasinet på Nygatan, det var väl C.J. Brandts.

Det fanns en gammal nattvakt som hetade Nylander, och den brukade vara utropare, men den ham var då just inget

ACC. N:R M. 9695: 34.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ljushuve. Ett tag var det Albert Johansson som var utrupare, han blev drätselkammarens ordförande sen, och de kallade han för åttan, för det var hans gamla nattpolisnummer, fast han slutade snart som nattpolis, men det ~~mumret~~ han hade haft som polis, det fick han behålla sedan, och han hade det som öknamn i hela sitt liv. Hans far han brukade köpa upp allsköns lump och gammalt skräp och sånt som ingen människa ville ha, det köpte han upp och sen piffade han upp de gamle möblerna och husgeråden med litet färg här och var, och sen sålde han det med god förtjänst.

Affärsgator, affärer och handlande.

Stadens förnämsta affärsgata, det var Storgatan i hela sin längd från Skolgatan till Fabriksgatan samt dessutom vissa delar av Kungsgatan. Där fanns affärer av alla slag om varandra, hit och dit. Den finaste och förnämsta affären det var väl Lindgren-Brandt, som handlade med specerier och kolonialvaror. Så var där Eskilstunaboden med järnvaror och Aronssons manufakturaffär - det var en jude det - och vidare vid Kungsgatan Lantmanna-affären och S.J. Johanssons järnaffär och J.P. Jönssons möbelaffär. En del ganska ansedda affärer låg vid Sandgärdsgatan också. Och så var det Schanders, det var mera som en diverseaffär.

Banken låg vid torget, och riksbanken, den var förr vid Storgatan.

ACC. N:R M. 9695:36.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Affärsgatorna såg ut då som nu, fastän skyltfönstren har blivit större och en del skyltar har det blivit också som inte fanns förr. De första stora skyltfönstrena i modern stilåde kom in i huset Storgatan 16, och de sattes in år 1890, och de kom ifrån Belgien, och det var tio stora rutor.

Affärerna kallades allt efter innehavaren. Det var Brandten och så vidare. Nya Stockholmsmagasinet på Storgatan - nr 28 - det kallade för Nya Lumpmagasinet.

Böndernas förmor låg vid Storgatan.

De gamla köpmanssläkterna, ja den finaste var väl Appiarie, som har haft affärer här sen 1600-talet. En del av dem var apotekare. Deras affär har legat i huset mitt emot posten ända sedan 1600-talet skulle jag tro. Posten, där låg rådman Bergs hus förr. P.M.Perssons hus nu, det var Möllerstedts förut, det var en storgrossist i kläder.

ACC. N:R M. 9695:37

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Wahlquists hade aldrig någon butik, det var bara fabriken de hade här, men där kunde man få köpa blått uniformstyg, så gjorde åtminstone S:t Sigfrids.

De stora affärerna höll sej med stora flervåningsmagasin med brandmurar mot varandra och hissar och såna aggre-manger. Svärfar min var magasinshöfdingen hos Igust, och han hade som biträde en och tjufem om dan, men som magasinshöfdingen fick han en och sjuttifem. Sen låg han i Skruv om sommaren och köpte upp bark till garverierna, men de som var anställda med de här låge lönerna, de hade ju den fördelen förstås att de kunde få en del varor litet billigare där på lagret, än vad andra fick dem i affären.

De arbetade alltid från sex till nitton och hade under dagen två och en halv timmes rast. Det var en halv timme till frukost, en och en halv till middag och en halv timmes kafferast på eftermiddagen.

ACC. N:R M.9695:38

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Affärerna var mest diverseaffärer, och de första specialisterna kom inte förrän sent. Den första var väl Kristin Lundgren, för hon öppnade en snus- och tobakshandel redan 1860, och sen var väl den näste kaffehandlaren Magnusson 1890.

Ofta var det så i de mindre butikerna, att det var fruar som fick stå för affären medan mannen hade något annat arbete, och då var han väl oftast någon sorts hantverkare eller liknande. Min fru hade en mjölkaffär, ja hon hade flere stycken förresten, som hon skötte.

Den första mjölkbutiken det var väl änkan Wahlströms, det var i en källare på Nygatan, nr tre, och den öppnade hon 1859, och sedermera så var det en som övertog den, och det var den enda ganska länge. Hon fick mjölk ifrån herregårdarna kring Växjö, och de körde in den därifrån i stora femtilitare på stora flakvagnar, och de där hade

ACC. N:R M. 9695:39.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

funnits till så länge mina föräldrar kunde erinra sej.
Till och med ända från Husaby körde de hit med mjölken,
men den som kom därifrån, den var då närapå smör när
den långt om länge kom till sin bestämelseort, för
om sommaren hade den goda möjligheter till att kärnas
när den hoppade fram över de ojämna vägarna och slängde
hit och dit i svängarna, och inte var det då några fjäd-
rar på vagnarna, inte.

De store gårdarna, de beredde själve sitt smör och sin ost
och de produkterna blev sedan uppköpta utav affärerna i
stan, och de exporterade sen det som inte fann avsättning
inom själva orten, och det var ett ganska rikligt över-
skott av sådana mejriprodukter från områdena kring Växjö
och södra Småland.

På torget var där alltid uppköpare från Stockholm och and-
ra storstäder, åtminstone någon gång om året kom de dit

ACC. N:R M. 9695:40.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och ackorderade om leveranserna under den kommande säsongen.

Djäknarna brukade till att bulta i lemmarna som var i gatorna.

Det var bara mjölkaffärer som fick vara öppna om söndagarna, precis som nu.

Småbrukarna i den närmaste trakten de kom var dag och bar in mjölk till stan, och där hade de olika mjölkställen som de fick hålla med mjölk.

Skyltningen började inte förrän fram på nittitalet, och det lilla som fanns dessförinnan den var dålig, och så var det ju så dåliga fönster i affärerna, man såg ju inte så mycket. Men julslytning försökte de i alla fall med så gott de kunde under de rådande förhållandena.

Men sen i och med det elektriska ljuset och att det kom, sen blev det mera skyltning vill jag lova, och de skaffa-

ACC. N:R M. 9695:4/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

de sej nya fina fönster och till och med skyltdockor hade en del väldigt tidigt, om man jämför med andra städer. Det var förstås bara ett huve och sen var där en ställning under, det var inte hela figurer så som det är numera. Eller också var det en byst.

Annonser i tidningarna, det hittar man tidigt om man bläddrar genom de gamle årgångarna utav Växjöbladet, där finns det redan på sjuttonhundratalets slut, om det var någon som hade något som var riktigt gott eller billigt.

Affärerna hade inuti oftast en disk som gick i vinkel i lokalen, och den disken hade hel framsida, men så var där lådor på baksidan, och så var där väl åtminstone två väggar med hyllor på. I en ordentlig butik fanns det inte några varor i tunnor eller lådor utanför disken. Det skulle vara på landet kanske. Möjligen var det väl

ACC. N:R M. 9695 : 42

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i så fall fotogenen som kunde stå därutanför i en dunk, och den dunken brukade det att vara en pump på, så att man kunde lätt få upp fotogenen i sin medhavda flaska. Bakom disken där var det till exempel mjöl i bingar eller såpa.

Bakom så att säga var där ofta ett rum där de förvarade andra skrymmande saker, där var mjölbingen ofta placerad liksom ärter och bönor. Likadant var det med kontoret, där det satt någon eller ett par bokhållare. De som stod ute i affären och expedierade ville också heta bokhållare, och det kallades de väl för det mesta också. Knodd har här i Växjö aldrig varit ett allmänt öknamn på bodbiträdena, det skulle kanske vara någon som var litet hög av sej eller så, som man kunde skälla för knodd. Och inte behövde han ~~kallaxxför~~ vara bodbiträde. Nej, där var till exempel bankkassören v. S., som var en ut-

ACC. N:R M. 9695:43.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

präglad knodd, kanske litet grilljanneaktig, som de sa på den tiden. Han hade en riktigt trevlig syster, som var gift Krüger, men hon liknade inte als bror sin, för den han var riktigt punschfet, hon var liten och nätt och vacker.

Sillstrypare kallade de diversehandlesexpediterna. En sån var det som alltid skälldes Sillastryparen, men han blev frälsningskapten sedermera.

I dörren till de flesta affärerna var där en liten fjäder som slog till en klocka när man öppnade, och det blev ett jädrans liv då. I slutet av åttitalet började Alfred Bratt med elektrisk ringledning. Det var han den förste som hade.

Vin hade de i alla speceriaffärer, men inte brännvin.

De hade alltid en särskild kassalåda, som var mer eller

ACC. N:R M. 9695:44.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mindre knepig. Det första National Kassaregistret kom till apoteket Lejonet år 1891. Där kom siffran upp synlig över kanten på apparaten, men man fick inte några såna här tryckta rabattkvitton. Eljes gjorde de så att de skrev på en remsa som kom ur en låda. Somliga hade en sorts kassaapparat, en rund ventil liksom med glasruta över, men med en fjärdedel av cirkeln borta, och där la man ner beloppet, och sen snoddes den runt, och då så skj ssades pengarna ned, och så var det samtidigt en sort utav registrering. Men de där apparaterna försvann rätt snart för de tyckte att de var alldeles för obekväma och svåra att använda.

Vågarna var (för) till för en tjuge år sen såna där med två tungor som står mitt för varandra när det är jämvikt och två flata plattor att ställa vikter och varor på. Det fanns också sådana med en lång-axel och två vågskålar som

hängde ner från vardera änden av denna. Och eljes så hade de i allmänhet en större sån här decimal-våg inne på magasinet eller till och med centimalvågar, där bönderna brukade att väga in sina varor, för partierna kunde ju ofta vara ganska stora. Vikterna justerades vart tredje år av statens justerare, den förste jag minns var en lantmätare Giering, sen var det en kapten Gussing, och de hade en likare hemma, en för mått och en för vikt. Måtten justerades vart femte år.

Man mätte i alnar till 1889, sen var det blandat i tie år. Brännvin fick man bara i liter efter 1889. Brännvinet såldes tidigare i kubiktum, och fem kubiktum var det minsta man kunde få att köpa, det köpte de som skulle ha litet "mod i kroppen", de köpte sej bara fem tum.

Jag minns när Johan Sjöborg och hans bror skulle vittna inför rätten i ett ganska obehagligt mål, och då var de

ACC. N:R M. 9695:46.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

inte så värst morska, och den ene han sa: Kom nu så tar vi oss en femtummare!" och de gjorde de i "tummakrogen", det kallade de den krogen som hade ingång där nu ingången är till Stadshotellet.

Mjölet köpte man i lispund, och det brukade vara så där en tre lispund som brukade vara det vanliga inköpet i en familj av normal storlek. I familjerna bakade de i allmänhet hemma, både arbetare och så kallat fint folk. Men det fanns ju bagare förstås, men de hade inga så stora rörelser, och det var mest finbröd man köpte där. Idor Ahlberg, det var en av bagarena, och han brukade till att ge en tvåöresbulle som rabatt när man köpte en tjufemöreskaka. Det kallade de för påbröd - det blev ju i alla fall åtta öre på kronan. De där tjufemöreskakorna, de var runda. Så fanns det femtiöresankarstockar, och det var ena väldiga ena.

ACC. N:R M. 9695:47.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Affärerna uppvärmdes utav en järnkamin, och belysningen utgjordes utav fotggenlampor över disken.

De sålde sirap i lös vikt, så man fick ha med sej ett glas eller en bringare om man skulle ha det.

Omslagspappertet, det var makulatur och gamla tidningar och dåligt papper av alla slag. Omslagsppapper kom på åttitalets slut, och det ansågs väldigt lyxigt. År 1893 fick de papper med firmatryck i Quidings bokhandel. De förste som höll sej med firmatryck på påsarna så var det Lindgren&Brandt på nittitalets mitt.

I speceriaffärer förekom inte någon prutning alls, och där var inga prislappar utan min fick fråga på allting vad det kostade, men det fanns inte så många sorter eller kvaliteer, utan man kunde gott hålla dem i minnet och priserna på dem.

Kroppsarbetarna hade för det mesta kredit från den ena fredagen till den andra, för de avlönades ju just på fre-

ACC. N:R M. 9695:48

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

dagarna, men sen fick de ofta börja på ny kredit samma fredag på kvällen.

I Svenssons diversehandel, där summerade de ihop priset på en griffeltavla, det var Storgatan 36. Han var vagnmakare också.

Mjölet kostade ungefär en krona lispundet efter 1887.

Kaffet gick på en krona skålpundet, och den bästa sorten det var Blå Java.

Sockret kostade som nu, ungefärligen.

Sillen kostade elva kronor för en tunna.

Bokföringen var mycket enkel, allt skrevs upp i en dagbok, som de sedan förde i en huvudbok. Dessutom hade man en kassabok. Det var alla de behövliga böckerna. I den ena ändan av disken var där en pulpet med litet galler omkring eller ett staket liksom.

Här var en handlare som de kallade för Kneken, han bruka-

ACC. N:R M. 9695:49.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

da att lätta litet på vågen, och då stod han och petade och påtade litet med fingerspetsen på vågplattan.

Vid kreatursköp skulle det hela godkännas liksom genom ett handslag. Köparen räckte ut handen, och säljaren slog till, och så var affären klar. Det var hederliga affärer och det behövdes nästan inte några vittnen. När det där handslaget var klart så betalade köparen ungefär 10 procent i handpenning, och sen erlade han resten när kreaturet levererades till honom. Den utav dem som hade sålt djuret, han skulle bestå livköp när han sålt och fått pengarna, handpengarna alltså. Men det var bara om det var en affär bönder emellan med djur, inte om det var fråga om en yrkesuppköpare förstås, för såna fanns det ju gott om. De sa "Den som pengar får, livköp består". Livköp, det var att den här han skulle bestå sprit, kaffe eller pilsner, och kanske en smörgås med. Det hette att

ACC. N:R M. 9695:50.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

det var för att djuren skulle trivas hos den nye ägaren. Lindgren och Brandt hade fyra expedit i sin affär, och så hade en tre eller fyra stycken ute i magasinet som kallades för magasinskarlar. Bergs hade väl ännu fler för han hade ju flere olika butiker i samma hus. När det gällde att köra ut varorna till kunderna, så hade man inte några anställda springsjasar, utan det fanns bodhängare, sjåare och andra misslyckade individer, och olyckliga existenser, som bar hem sakerna mot att de fick en liten slant, och den betalade då den som tog emot varan. De där bodhängarna de levde allt på de pengarna de fick på det viset. De stod där i butikerna och hängde tills de behövdes nånstans. Expediterna fick oftast mat hos sina principaler, och de åt tillsammans med hans familj, och så var det in i detta

ACC. N:R M. 9695:5/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

seklet. Men det fanns naturligt vis en del spisställen där de kunde få sig en bit mat. Ett sånt hade fru Holmquist, det var Kungsgatan 2, en trappa upp, det var för affärsanställda, och där åt faktiskt uteslutande sådana, men det var kanske mera en slump förstås, inte vet jag så noga.

P.A. Karlsson, som de kallade för Kneken, han brukade knäcka kaffebönorna, så snål var han, hellre än gav nån en halv böna för mycket.

Hos Schander hade de en konstig expedit som hetade Kron. Han var alkoholist, och han brukade att falla på knä inför folk som han trodde hade brännvin på sej. Han gjorde det i något hörn av butiken, där det inte väckte så mycket uppseende, men nog visste man om det alltid. Han hade ett egendomligt huve, för det var smalare nertill och bredare och vidlyftigare upptill.

ACC. N:R M. 9695:52.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Småhandlare fanns det många, och där var innehavaren själv expedit. En sån var "farbror i Källaren", som hade en affär på S.Järnvägsgatan 5, och där sålde han väl mest karameller och snask till skolbarnen. Vid Norra Esplanaden var där I. August Johansson, Hanna Pettersson som hade speceriaffärer. Hanna Pettersson hade sin vid hörnet av Kungsgatan och Norra Esplanaden. Nej vad sa jag nu för något, det var väl Farbror i källaren som hette Johansson menade jag. Hanna Pettersson, hennes metsa kunder det var nog också skolpojkar skulle jag vilja tro.

A.P. Nilsson, den kallade vi för apenisse, och han hade det bästa snuset som stod att få i Växjö, han hade sin butik vid Västergatan, det var nummer 12, och det var likaså i en källare. En ute i Klostergatan hetade Åberg och han hade en affär där han sålde litet diverse på nummer 21.

ACC. N:R M. 9695:53.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gårdfarihandel och "steppargrabbar".

Gårdfarihandel förekom det bara i liten utsträckning och det bara i stadens yttre områden.

Steppargrabbar som säljer kuvert och papper och skosnören och annat sådant där småplock, det fanns det inte förr i tiden, de har kommit hit i senare år, jag skulle tro att de bara har funnits under tiden efter det sista världskriget och fram till detta.